

XXVI

343

343

1

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESSAMLING.

Uppt. av Waldemar Persson

efter J. Tysell 70 år

i Hörby socken Skåne  
Krona

Anmärkingar:

Julfirandet

(12 sid)

Julfirandet i min hembygd för 40 år sedan.

De gamla började julförberedelser redan i slutet av november månad, då det mesta av slakten skulle vara undanstökat. På en vanlig bondgård slaktades en eller två stycken svin, fyra eller fem får. I kalgen stöptes gjus och "präsar".

2. Ljusstämningen tillgick så att den ~~färdig~~ smälta talgen hölldes i ett kar med kokande vatten. Sedan neddopades vekarna, som voro upphängda på pinnar, i den smälta talgen.

Man hade flera ~~hundra~~ hundravekar, som fingo doppas ned i den smälta talgen, flera eller färre gånger allt efter huru tjocka man ville ha ljusen. Mot slutet av stämningen stöpte man de s. k. präsarna, de doppades endast ett par tre gånger. Präsarna voro bekväma för de kunde fästas på en vägg eller annars var man behövde ljus.

Uppt. av *Waldemar Persson*

Anmärkingar:

efter

i

I december bryggdes julölet, som ej fick fattas på bordet under julen. Under julveckan var manfolken sysselsatta med att hugga ved så det räckte över helgen.

Dessutom sprades gården och jutsades och städades i stallen och i foderladan.

Under samma vecka undanstökades julkaket. Det bakades då våra ännu brukliga brödsorter grovbröd, sursött,

4

och vanligt sött bröd. I de kakor bakades godran, klinekakor (mandelmusslor) och klenor. Under julen flyttades alla spinnrockarna undan, en spinnrock i verksamhet under helgen ansåg man medföra olycka. Därefter skurades och polerades alla kopparskrus och tennkärl. Den dag på vilken julafton inföll, skulle alla grövre syslor vara undanstökade. Man endast förrättade en del mindre syslor och gärsmål, manfolken buro hö och kalm in i foderladan, för att lättare kunna sköta

Uppt. av *Waldemar Persson*

Anmärkingar:

efter

i

om kreaturen under juldagarne.

Särskilt såg man till att alla dör-  
rar lämmar voro stängda, för det  
ansågs icke vara bra om någon  
dör stod öppen under julen.

Inomhus hade kvinnorna sitt arbete  
med att sopa och göra rent. När  
man fått allt i ordning, tvättade  
och klädde man sig i söndagsdräkt

6.

I skymningen samlades husets folk  
i stugan för äta märkebit som det kal-  
lades. Därefter erhöles alla barnen och  
tjänarna var sin julhö. Sedan gjordes  
i ordning den egentliga kvällsmåltiden  
ett stort fat ställdes mitt på bordet  
vari lades en skinka några fårbojar  
jämte annat slags kött och korv.  
Själva kvällsmåltiden bestod av  
smär, bröd, fisk och gröt. Måltiden  
inleddes med att ett av barnen läste  
bordstänen. När man hade ätit  
lekte en hel mängd jullekar, varefter  
man grep sig an det stora fatet

Uppt. av *Waldemar Persson* Anmärkingar:

efter

i

och åt den sista måltiden för kvällen.

Efter denna skulle skullegreaturen hava  
nattfoder av hö. Juldagen skulle man <sup>upp</sup> tidigt  
om morgonen för att hinna få fodrat  
skullegreaturen och likväl hinna till julottan,  
som hölls kl. 6 om morgonen. Juldagen  
skulle man ej göra mer än de nödvändigaste  
gäromålen, således gödslades man ej under  
skullegreaturen juldagen. Ej heller gästade man

8.

någon, det ansågs vara ogudaktig och bevisade brist på folkvett. Innandagen brukade drängarna, tidigt om morgonen gå till varandra och gödsla, kunde man göra detta utan att någon märkte det, kände man sig ej så litet stolt och jublade sedan över sjusvorna. Var det någon dräng, som ej var omtyckt så istället för att gödsla kastades gödselhögen in i stallen, på en gård tog man vagnen och satte upp på ryggingen med stängen rätt upp och på vilkens topp man hängtroket. Leven brukade man rida omkring och sjunga Staffensvisan. Vidare ansåg man det



Uppt. av *Waldemar Persson*

Anmärkingar:

efter

i

vara nyttigt att ge korna salt annan-  
dagen. Flera kvällar under julen  
samlades ungdomen på något ställe i  
bylaget. Julastugan bjöd husbondefolket  
på förtäring men ungdomen fick själv stäl-  
la om och betala spelemannen. Mellan  
danserna lekte man pantleker och  
gissade nätter. Nyårsafton tillgick  
ungefär på samma sätt som julafton.

10

Den kvällen brukade man vaka in det nya året, även brukade man gå omkring och skjuta en det nya året. Efter skjutningen sökte man gömma eller springa sin väg så att gårdens folk ej fingo tag i den eller de som utfört skjutningen.

Lyckades man infånga sky Harna blevo de bjudna på braktering. Bland andra upptåg, som man hade för sig var att gå julaspoke vilket man gick annandagen och trettondag jul. Man klädde då ut sig så att man ej skulle kunna igenkänna och gick så ifrån gård till gård. Var de kommo skulle det bjudas på dem för att de ej

Uppt. av *Waldemar Persson*

Anmärkingar:

efter

i

skulle bära julen ut. Sen kom Knut  
och kände julen ut, det var då brukligt  
att gå med julaknudan som det kal-  
lades, man stoppade då upp ett par gamla  
byxor och en rock med kalm. Den upp-  
stoppade gubben ställdes sen utanför  
en dörr, när man sen om morgonen öpp-  
nade dörren kom gubben i famn på  
den som öppnade. Även hade man flera

343

19.

andra sätt att gå med jutekudlar.

343